

Jan Hybel

Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej SGGW

Wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania poziomu bezrobocia w Polsce do 2010 r.

Wprowadzenie

Uwarunkowania rynku pracy można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Do wewnętrznych należą tempo wzrostu gospodarczego, dynamika eksportu i importu, polityka kredytowa i podatkowa, czynniki demograficzne oraz konieczność restrukturyzacji gospodarki. Zewnętrzne uwarunkowania są związane z rozwojem gospodarczym krajów sąsiedzkich i sytuacją na międzynarodowych rynkach finansowych oraz wejściem Polski do Unii Europejskiej.

W opracowaniu zostaną przedstawione najważniejsze uwarunkowania rynku pracy oraz problemy ograniczania bezrobocia w Polsce.

Wpływ wahań koniunktury gospodarczej na stopę bezrobocia

Powszechnie przyjmuje się istnienie dodatniej korelacji między dynamiką gospodarki a zatrudnieniem. Tego rodzaju zależność występuje wówczas, gdy stopa wzrostu PKB przewyższa 5%. Przy obecnym 1-procentowym wzroście gospodarczym występuje zjawisko bezzatrudnieniowego wzrostu gospodarczego. Wysokie tempo wzrostu samo przez się nie zapewnia zmniejszenia bezrobocia [Meller 1999, Glikman 2002].

W Polsce w okresie 1995–2000 produkt krajowy brutto w cenach stałych wzrósł o 28,4%, podczas gdy przeciętne zatrudnienie w gospodarce spadło o 0,1%.

W tym okresie procesy restrukturyzacji gospodarki doprowadziły do zwiększenia udziału we wzroście gospodarczym czynników intensywnych, takich jak: postęp techniczny i organizacyjny, wzrost kwalifikacji i wydajności pracy oraz efektywności inwestycji.

Z punktu widzenia rynku pracy najkorzystniejszy jest model dualnego rozwoju gospodarczego, który opiera się zarówno na bardzo nowoczesnych i pracooszczędnych technologiach produkcji, jak i na pracochłonnych gałęziach gospodarki.

Obecnie brak jest jednak środków zarówno prywatnych, jak i publicznych na preferowanie bardzo pracochłonnych kierunków inwestycji. Tym warunkom najbardziej odpowiada budownictwo mieszkaniowe, które nadal rozwija się zbyt wolno.

Tabela 1

Podstawowe wskaźniki wzrostu gospodarczego w latach 1992–2001

Wyszczególnienie	1992	1994	1996	1998	2001
Tempo wzrostu PKB w %	2,6	5,2	6,0	4,8	1,1
Dynamika inwestycji (rok poprzedni = 100)	100,4	108,1	119,2	115,3	81,5
Liczba pracujących w tys.	14 677	14 475	15 021	15 800	15 480*
Przeciętne zatrudnienie w tys.	9 575	9 106	9 480	9 864	9 354*
Bezrobotni zarejestrowani w tys.	2 509,3	2 838,0	2 359,5	1 831,4	2 349,8
Oferty pracy w tys.	.	801	879	606	681
Stopa bezrobocia	14,3	16,0	13,2	10,4	17,4
Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (rok poprzedni = 100)	102,8	112,1	108,3	104,7	100,0
Dynamika produkcji budowlano- montażowej (rok poprzedni = 100)	98,7	100,3	103,0	112,4	80,1

* rok 2000

Źródło: Rocznik Statystyczny 2001, GUS Warszawa 2001.

Ministerstwo Gospodarki <http://www.mg.gov.pl>

Z analizy wskaźników makroekonomicznych wynika, że znacznie pogorszyła się sytuacja na rynku pracy, głównie wskutek obniżenia tempa wzrostu PKB oraz dynamiki produkcji sprzedanej i budowlano-montażowej. Również przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw spadło w 2001 r. o 3,3% w stosunku do roku poprzedniego.

Przewidywane w strategii na najbliższe lata tempo wzrostu PKB nie prowadzi do zmniejszenia się bezrobocia.

Znaczenie czynników demograficznych w przemianach na rynku pracy

Sytuacja na rynku pracy w najbliższych latach będzie kształtowana głównie przez przyrost liczby ludności w wieku produkcyjnym. Najtrudniejsza sytuacja wystąpi w latach 2001–2010, wówczas na rynek pracy wejdą kolejne roczniki wyżu demograficznego.

Według prognozy GUS, liczba ludności w wieku produkcyjnym będzie się zwiększać do roku 2010, a potem spadać do 2020 r. Największy przyrost podaży pracy na rynku będzie w latach 2001–2005.

Tabela 2
Prognoza ludności w wieku produkcyjnym w Polsce

Lata	Liczba osób w tys.			
	Ogółem	w tym: kobiety	miasto	wieś
1995	22 647	3 702	14 555	8 092
2000	23 609	3 869	15 222	8 387
2005	24 678	4 099	15 896	8 782
2010	24 806	4 100	15 912	8 894
2015	23 923	3 923	15 344	8 579
2020	23 178	3 738	14 971	8 207
	Przyrost/spadek w tys.			
1995–2000	962	167	667	295
2001–2005	1 069	230	674	396
2006–2010	128	1	16	112
2011–2015	-883	-177	-568	-315
2016–2020	-745	-185	-373	-372

Źródło: Rocznik Statystyczny Pracy 1999, GUS Warszawa 2000.

Na ten przyrost złożą się w 63% osoby zamieszkałe w miastach i 37% na wsi.

W latach 2006–2010 przyrost liczby osób w wieku produkcyjnym w miastach będzie już nieznaczny, natomiast znacznie większy na wsi. W tym okresie w krajach UE liczba ludności w wieku produkcyjnym zmniejszy się o około 2 mln osób [Frenkel 1995]. W latach 2010–2020 w Polsce przewiduje się ujemny przyrost liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Według „Strategia... Polska 2000–2010”¹, obniżenie do 2010 r. stopy bezrobocia o połowę wymagałoby utworzenia dodatkowo ok. 1 mln miejsc pracy oraz zwiększenia zatrudnienia poza rolnictwem w tempie ok. 3% rocznie.

Szczegółowe dane o podaży i popycie na rynku pracy w latach 2000–2010 przedstawia tabela 3.

Według prognozy, podaż pracy wzrośnie o 7,3%, a popyt na pracę o 12,5%. Największy wzrost popytu na pracę będzie w sektorze MŚP (56,2%), następnie w sektorze przedsiębiorstw (16,2%) i sektorze publicznym (15,1%). Spadek zatrudnienia obejmie rolnictwo (-20,4%).

W wariancie aktywnym, przyjmującym tempo wzrostu PKB na poziomie 7–8% rocznie, stopa bezrobocia całkowitego zmniejszy się w 2010 r. do 9,4% (w tym: rejestrowane 7,3% i ukryte 2,1%).

¹ Strategia finansów publicznych i rozwoju gospodarczego. Polska 2000–2010. *Rynek Pracy* nr 7/8, 1999.

Tabela 3

Prognoza sytuacji na rynku pracy w latach 2000–2010 (tys. osób)

Lata	Podaż pracy	Popyt na pracę	Zatrudnienie wg sektorów			
			publiczny	przedsiębiorstw	MŚP	rolnictwo
2000	17 582	15 559	2 194	5 952	3 203	4 210
2001	17 723	15 444	2 172	5 963	3 319	4 189
2002	17 865	15 718	2 150	5 978	3 443	4 147
2003	18 008	15 869	2 129	6 051	3 583	4 106
2004	18 152	16 041	2 118	6 154	3 745	4 024
2005	18 279	16 284	2 120	6 264	3 921	3 943
2006	18 425	16 505	2 141	6 386	4 113	3 864
2007	18 536	16 784	2 163	6 515	4 320	3 787
2008	18 647	17 042	2 184	6 646	4 537	3 637
2009	18 759	17 279	2 206	6 781		3 527
2010	18 871	17 503	2 228	6 918	5 006	3 350

Źródło: Strategia finansów publicznych i rozwoju gospodarczego. Polska 2000–2010. *Rynek Pracy* nr 7/8, 1999.

Według strategii gospodarczej rządu, w latach 2002–2006 przeciętne zatrudnienie zwiększy się o około 420 tys. osób, natomiast z danych tabeli 3 wynika, że podaż pracy w tym okresie wzrośnie o 560 tys. osób, a więc bezrobocie zwiększy się o 140 tys. osób.

Wpływ ujemnego salda obrotów bieżących w handlu zagranicznym na bezrobocie

Zarówno rozmiary bezrobocia, jak i jego ograniczenie zależą od wyników uzyskiwanych w handlu zagranicznym. Jeżeli w obrocie towarami występuje saldo dodatnie, oznacza to, że gospodarka ma dobrze rozwinięty eksport, dzięki któremu powstają nowe miejsca pracy.

W przypadku ujemnego salda obrotów towarami następuje spadek liczby miejsc pracy, głównie z powodu nadmiernego importu towarów.

Tabela 4

Rozmiary eksportu i importu w latach 1990–2000 (ceny bieżące)

Lata	Eksport		Import		Saldo
	mld zł	dynamika, ceny stałe	mld zł	dynamika, ceny stałe	mld zł
1990	13,6	100,0	9,0	.	+4,3
1992	18,0	97,4	22,0	113,9	- 4,0
1995	55,5	116,7	70,5	120,5	-15,0
1997	84,5	113,7	138,9	122,0	-54,4
1998	98,6	109,4	162,9	114,6	-64,3
1999	108,8	102,9	182,4	104,4	-73,6
2000	137,9	125,3	213,1	110,8	-75,2

Źródło: Rocznik Statystyczny 2001. GUS, Warszawa 2001.

Do 2000 r. dynamika wzrostu eksportu była znacznie niższa niż importu, dopiero w 2000 r. sytuacja się odwróciła. W przeliczeniu na mieszkańca kraju eksport w cenach bieżących wzrósł 10-krotnie, a import – 22-krotnie. Zwiększenie dynamiki eksportu nie zmniejszyło ujemnego salda obrotów handlu zagranicznego.

Stopa bezrobocia w Polsce i krajach Unii Europejskiej

W latach 1990–2000 sytuacja na rynku pracy zmieniała się w trzech fazach. Faza pierwsza trwała do 1994 r. i charakteryzowała się wyraźną tendencją wzrostu bezrobocia. Faza druga – od 1995 do września 1998 r. – to okres wyraźnego obniżenia liczby bezrobotnych. Faza trzecia to okres wzrostu bezrobocia obejmujący lata 1999–2001 i pierwszy kwartał 2002 r.

Najniższa liczba bezrobotnych była w 1997 r., w którym bezrobocie zmniejszyło się o 533 tys. osób, głównie z następujących powodów:

- wprowadzenie w życie nowych przepisów prawnych, polegających na zaostrożeniu zasad przyznawania zasiłków dla bezrobotnych i zróżnicowaniu okresu pobierania (6, 12, 18 miesięcy) w zależności od stopy bezrobocia na lokalnym rynku pracy. Równocześnie wprowadzono konieczność potwierdzenia przez bezrobotnych gotowości do podjęcia pracy;
- wykreślenie z rejestrów osób uzyskujących uprawnienia do zasiłków i świadczeń emerytalnych oraz osób odbywających szkolenie i staż; w wyniku oddziaływania wymienionych przyczyn bezrobocie zmalało według KUP o ok. 60%²;

² KUP: Rynek pracy w Polsce w 1997 roku. Warszawa 1998.

- poprawa sytuacji ekonomicznej kraju (wysokie tempo wzrostu gospodarczego, wzrost popytu na pracę);
- wprowadzenie specjalnych programów służących aktywizacji zawodowej bezrobotnych.

Na przełomie lat 1998/1999 rozpoczęła się niekorzystna tendencja do powiększania bezrobocia rejestrowanego. W końcu marca 2002 r. liczba bezrobotnych przekroczyła 3260 tys. osób, a stopa bezrobocia wzrosła do 18,1%.

Tabela 5

Bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy

Lata	Ogółem	Mężczyźni		Kobiety		Wzrost w odniesieniu do roku poprzedniego	
	tys.	tys.	%	tys.	%	tys.	%
1994	2 838,0	1 343,0	47,3	1 495,0	52,7	-51,6	-1,8
1995	2 628,8	1 180,2	44,9	1 448,6	55,1	-209,2	-7,4
1996	2 359,5	983,9	41,7	1 375,6	58,3	-269,3	-10,2
1997	1 826,4	723,2	39,6	1 103,2	60,4	-533,1	-22,6
1998	1 831,4	760,0	41,5	1 071,3	58,5	5,0	0,3
1999	2 349,0	1 042,5	44,4	1 307,3	55,6	517,6	28,3
2000	2 702,6	1 211,0	44,8	1 491,6	55,2	352,8	15,0

Źródło: Bezrobocie rejestrowane w Polsce. I kwartał 2001. GUS, Warszawa 2001.

Przyczyn pogorszenia sytuacji na rynku pracy w ostatnim okresie było kilka:

- wejście w życie reformy ubezpieczeń społecznych spowodowało konieczność rejestracji dla uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego;
- ujawnienie się pierwszych efektów wyżu demograficznego;
- zmniejszenie tempa przyrostu liczby miejsc pracy w sektorze MŚP w wyniku spadku rentowności tego sektora, do czego przyczyniły się m.in. wysokie podatki oraz kryzys w Rosji;
- przyspieszenie restrukturyzacji gospodarki, górnictwa, hutnictwa, przemysłu obronnego, lekkiego i zapowiedź przekształceń PKP oraz w rolnictwie;
- wprowadzenie reformy administracyjnej i reformy służby zdrowia oraz edukacji.

W najbliższym okresie sytuacja na rynku pracy nie ulegnie poprawie, gdyż nadal będzie wolne tempo tworzenia nowych miejsc pracy, utrzyma się duży efekt wyżu demograficznego i szybkie tempo restrukturyzacji gospodarki.

Rynek pracy w Polsce pod wieloma względami będzie się stopniowo upodabniać się do rynku pracy w krajach UE [Wilkin 1999]. Obecnie rynek w Polsce jest mniej stabilny, gdyż stopa bezrobocia wykazuje znacznie większe wahania niż w krajach UE (tab. 6).

Tabela 6

Stopa bezrobocia w Polsce na tle krajów UE w %

Kraje	1996	1997	1998	1999	09.2001
Belgia	9,6	9,1	9,2	8,7	7,5
Dania	6,1	4,9	4,5	4,0	4,1
Niemcy	9,2	10,2	9,3	9,0	7,6
Hiszpania	21,3	20,2	17,7	14,7	12,8
Francja	12,9	12,5	11,8	10,6	8,0
Austria	4,9	4,9	5,2	4,7	4,1
Portugalia	7,2	6,7	4,8	4,2	4,4
Finlandia	14,4	11,9	10,2	9,1	8,7
Szwecja	10,4	8,5	7,3	6,2	5,0
W. Brytania	7,5	6,3	6,2	6,2	5,1
EU-15	10,8	10,5	9,7	8,8	7,6
Polska	13,2	10,3	10,4	13,0	16,3

Źródło: Bezrobocie rejestrowane w Polsce. III kwartał 2001. GUS, Warszawa 2001.

Silne zróżnicowanie stóp bezrobocia w krajach UE wskazuje, po pierwsze, że samo wejście kraju do wspólnego rynku nie powoduje masowych migracji, a po drugie, że występuje różna skuteczność narodowych programów zmniejszania bezrobocia.

Poziom bezrobocie na wsi

Bezrobocie na wsi zaczęło narastać wraz z ograniczeniem nadmiernego zatrudnienia w przemyśle. W pierwszej kolejności utracili pracę chłopci-robotnicy, następnie pracownicy zatrudnieni w byłych PGR oraz w likwidowanych wielkich przedsiębiorstwach i instytucjach.

Gospodarstwa chłopskie stanowią „przechowalnię” bezrobotnych, są bowiem w stanie wchłonąć dodatkową siłę roboczą.

Bezrobocie rejestrowane na wsi przekroczyło na koniec marca 2000 r. poziom 1,1 mln osób, co stanowi 44% ogółu bezrobotnych w skali całego kraju. Gdy uwzględnimy, że ludność wiejska stanowi 38% mieszkańców kraju, możemy stwierdzić, że ciężar bezrobocia rejestrowanego przesuwają się z miasta na wieś, a więc wieś chroni w znacznym stopniu miasta przed negatywnymi skutkami bezrobocia.

Bezrobocie na wsi charakteryzują następujące cechy:

- niski jest odsetek osób pobierających zasiłek (21,5%);

- znaczne są rozmiary bezrobocia długotrwałego, powyżej 12 miesięcy (36,4%);
- niski jest poziom wykształcenia (75,7% to bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym, podstawowym i niepełnym podstawowym);
- duży odsetek stanowią osoby młode (50% to osoby w wieku do 29 lat).

Ponadto bezrobocie na wsi charakteryzuje się niską mobilnością pracy i dużym zróżnicowaniem przestrzennym. Województwami o najwyższym bezrobociu na wsi są warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

Tabela 7

Rozmiary bezrobocia rejestrowanego na wsi

Lata	Bezrobotni zamieszkali na wsi					
	ogółem osób	w tym: kobiety %	do ogółu zarejestrow. %	rok poprzedni = 100	przyrost lub spadek w liczbie osób	w tym: posiadający gosp. rolne w %
1994	1 157 879	48,8	40,8	98,8	-119 014	3,5
1995	1 126 451	51,0	42,9	97,3	-31 428	4,0
1996	1 037 154	54,3	44,0	92,0	-89 297	4,4
1997	843 692	57,9	46,2	81,3	-193 462	3,9
1998	835 704	57,1	45,6	99,1	-7 988	3,7
1999	970 404	57,0	44,4	116,1	+134 700	3,5
09.2001	1 236 000	57,4	42,3	127,4	+265 596	1,7

Źródło: Bezrobocie rejestrowane – III kwartał 2001. GUS, Warszawa 2001.

W latach 1994–2001 liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi zwiększyła się o 78 121 osób. To zwiększenie dotyczy tylko ostatnich dwóch lat. Procentowy udział bezrobocia na wsi w bezrobociu ogółem zwiększał się w latach 1994–1997, spadał natomiast w latach 1997–2001. Wolniejszy spadek liczby bezrobotnych na wsi wynika z faktu, że trudniej jest tam znaleźć pracę ze względu na niższe kwalifikacje zawodowe i brak doświadczenia w poszukiwaniu pracy. Powstaje także mało nowych miejsc pracy, a ludność niechętnie decyduje się na zmianę miejsca zamieszkania ze względu na wysokie koszty wynajmu mieszkań w mieście.

W analizowanym okresie wysoki był udział kobiet wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi, zwiększał się on do roku 1997, a następnie nieznacznie zmniejszył się do poziomu 57% w 1999 r.

Jak wynika z danych (tab. 7), bezrobocie rejestrowane na wsi dotyczy w zasadzie ludności bezrolnej oraz w niewielkim stopniu rolników posiadających gospodarstwa rolne (tylko 3,5–4%).

Zasadniczym problemem dla ludności rolniczej jest bezrobocie ukryte, szacowane obecnie na 0,8–1,2 mln osób³. Bezrobocie ukryte w rolnictwie jest spowodowane:

- dużym rozdrobnieniem gospodarstw;
- ograniczeniami w zakresie możliwości migracji ze wsi do miast;
- powrotem na wieś chłopów-robotników i absolwentów różnego typu szkół; którzy nie mogą znaleźć zatrudnienia;
- bardzo słabym rozwojem działalności pozarolniczej.

Metody zmniejszania bezrobocia

Instrumenty i sposoby ograniczenia bezrobocia zależą głównie od takich czynników, jak stopa i rodzaj bezrobocia oraz jego najważniejsze przyczyny. W literaturze spotyka się dwa modele walki z bezrobociem. Pierwszy polega na aktywnej polityce rynku pracy, drugi natomiast na zintegrowanej prozatrudnieniowej polityce społeczno-gospodarczej. Pierwszy model zakłada, że źródłem bezrobocia jest mała aktywność bezrobotnych i niesprawne funkcjonowanie urzędów pracy. Drugi model za główne źródło bezrobocia uważa deficyt miejsc pracy [Kabaj 1999].

W modelu pierwszym rynek pracy pełni rolę substytutu polityki społeczno-gospodarczej, w drugim natomiast funkcję komplementarną. Pierwszy stosowany jest w krajach UE, a drugi w USA, Japonii, Norwegii, Szwajcarii.

W Polsce, podobnie jak w innych krajach, wyróżnia się programy pasywne – pełniące rolę osłonową (zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki przedemerytalne, wcześniejsze emerytury) i programy aktywne – dające szanse znalezienia pracy (pośrednictwo pracy, szkolenia, prace interwencyjne, roboty publiczne, pożyczki dla małych przedsiębiorstw i inne).

Główne kierunki ograniczania bezrobocia w Polsce zostały określone w „Narodowej Strategii Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich 2000–2006”⁴.

Cel główny, jakim jest zwiększenie zatrudnienia, zostanie osiągnięty przez:

- rozwój jakości zasobów ludzkich (inwestycje w zasoby ludzkie);
- rozwój przedsiębiorczości (tworzenie nowych miejsc pracy);

³ GUS na podstawie danych PSR przeprowadzonego w 1996 r. ustalił nadwyżkę pracujących w rolnictwie na poziomie 737,7 tys. osób (kryterium subiektywne) i 889,6 tys. osób (kryterium obiektywne).

Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności związanej z rolnictwem. Cz. II. GUS, Warszawa 1997.

⁴ Wykorzystano opracowanie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pt. „Rynek pracy 2000”. [w:] *Rynek Pracy* nr 3, 2000.

- poprawę zdolności adaptacji przedsiębiorstw i ich pracowników do warunków zmieniającego się rynku;
- wzmocnienie polityki równości szans na rynku pracy.

Najbardziej efektywnymi narzędziami przeciwdziałania bezrobociu są pośrednictwo pracy, zarówno państwowe, jak i prywatne, oraz programy szkolenia bezrobotnych i subsydiowania zatrudnienia. Jako dalsze instrumenty strategii wymienia następujące:

- zmniejszenie obciążeń podatkowych dla małych i średnich przedsiębiorstw rozliczających się podatkiem dochodowym od osób fizycznych;
- tworzenie miejsc pracy w otoczeniu wiejskim (realizacja Paktu dla Wsi);
- wspieranie rozwoju sektora MŚP, promujące zdolności eksportowe i skłonność do inwestowania;
- tworzenie alternatywnych miejsc pracy dla osób zwolnionych w wyniku restrukturyzacji zatrudnienia.

W programie rządowym walkę z bezrobociem wiąże się głównie z uelastycznieniem rynku pracy i obniżeniem kosztów pracy. W Polsce te koszty są bardzo wysokie, wynikają m.in. z niewłaściwej proporcji między liczbą pracujących (ok. 15,2 mln) i liczbą emerytów i rencistów (9,5 mln) oraz z wysokich składek na ZUS. Ponadto występują przerosty płac w stosunku do wykonywanej pracy, będące efektem oddziaływania związków zawodowych.

Możliwości zwiększenia zatrudnienia będą zależeć głównie od efektywnego popytu oraz wielkości inwestycji. W strategii rządowej przyjęto, że udział nakładów inwestycyjnych w PKB zwiększy się w 2005 r. do 30%. Efekty tych inwestycji będą większe w sektorze MŚP niż w dużych firmach, które większość nakładów inwestycyjnych przeznaczają na wymianę zużytych maszyn i urządzeń, a więc nie spowoduje to zwiększenie zatrudnienia. To oznacza, że miejsca pracy w całości będą tworzone w MŚP, bo jest to tańsze rozwiązanie.

O poprawie sytuacji na rynku pracy decyduje to, co się dzieje w przedsiębiorstwach. Obecnie bardzo niekorzystnym zjawiskiem jest niski poziom rentowności przedsiębiorstw. W grupie przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 49 osób rentowność brutto w 2001 r. zmniejszyła się do 0,7%. Takie kształtowanie się rentowności nie zachęca do inwestowania w rozwój działalności przedsiębiorstwa, można bowiem uzyskać większą stopę oprocentowania z długoterminowych lokat.

Zakończenie

Do wzrostu bezrobocia zarówno w mieście, jak i na wsi przyczyniły się takie czynniki, jak: reformy ustrojowe (administracji, ubezpieczeń społecznych, służby zdrowia i edukacji), restrukturyzacja wielu branż gospodarki, obniżenie tempa wzrostu gospodarczego oraz pierwsze efekty wyżu demograficznego.

Znaczny wzrost podaży pracy, ekspansja nowoczesnych technologii, globalizacja gospodarki i prawie bezzatrudnieniowy wzrost gospodarczy mogą pogorszyć sytuację na rynku pracy, jeśli nie podejmie się stosownych działań w kierunku jej polepszenia.

Szczególnie niekorzystne dla rynku pracy są trendy: powiększania się bezrobocia długotrwałego, udziału osób młodych i osób o niskich kwalifikacjach. Z badań GUS wynika, że stopa bezrobocia osób do 24 lat życia zwiększyła się z 25,6% w 1998 r. do 45,5% na koniec I kwartału 2002 r.

To wszystko stwarza konieczność przyjęcia strategii prozatrudnieniowego wzrostu gospodarczego. Zatwierdzona przez rząd narodowa strategia przeciwdziałania bezrobociu określiła najważniejsze cele i instrumenty polityki zatrudnienia do 2006 r. Istnieją jednak obawy, czy obniżenie bezrobocia będzie możliwe z uwagi na: spadek dochodów Funduszu Pracy, konieczność przeprowadzenia dalszej restrukturyzacji przemysłu i rolnictwa, małą efektywność działania urzędów pracy oraz pogarszanie się wyników finansowych sektora MŚP.

Przyszłą sytuację na rynku pracy będą kształtować takie czynniki, jak: wyższy demograficzny, wejście do UE, rozwój edukacji młodzieży, oddziaływanie ekonomiczne na pracodawców, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i eksportu oraz efektywność działania instytucji rynku pracy i wykorzystanie funduszy przyznanych na ograniczenie bezrobocia.

Literatura

- FRENKEL J., 1995: Zmiany demograficzne ludności wiejskiej w Polsce. Elementy prognozy. *Wiś i Rolnictwo* nr 1.
- HYBEL J., 1999: Zmiany w poziomie bezrobocia na obszarach wiejskich i metodach jego ograniczania. [w:] *Spółdzielczość w stymulowaniu rozwoju lokalnego i tworzeniu nowych miejsc pracy*. Wyd. SIB, Warszawa.
- KABAJ M., 1999: Efektywność programów przeciwdziałania bezrobociu. [w:] *Rynek pracy w wybranych krajach. Metody przeciwdziałania bezrobociu*. KUP, Warszawa.
- MELLER J., 1999: Rynek pracy w strategii rozwoju gospodarczego Polski. *Rynek Pracy* nr 7/8
- WILKIN J., 1999: Strategie przeciwdziałania bezrobociu w Polsce na tle doświadczeń Unii Europejskiej. [w:] *Spółdzielczość w stymulowaniu rozwoju lokalnego i tworzeniu nowych miejsc pracy*. Wyd. SIB, Warszawa,
- GLIKMAN P., 2002: Szybszy wzrost nie zapewnia zmniejszenia bezrobocia. *Rzeczpospolita* nr 70(6147).

Internal and External Determinants of Unemployment Rate in Poland till 2010

Abstract

The paper deals with some internal and external factors that are likely to influence labour market in Poland till 2010. An analysis was focused on the relationship between the unemployment level and the following factors: economic growth rate, demographic changes and foreign trade balance. Moreover, the unemployment in Poland and in the European Union's countries as well as methods of its reduction have been presented.

The Author concludes that faster economic growth, even up to 5%, will not contribute to unemployment decline in Poland. In fact, the high unemployment in our country results from the demographic boom, the economy restructuring, high labour costs, low profitability in the sector of SME as well as from slowing tendency in growth of export sales.